

Streszczenie

Agnieszka Kuskowska

Opieka logopedyczna w powiecie ciechanowskim na tle potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym

Rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem prof. zw. dra hab. Ryszarda Gerlacha

Promotor pomocniczy dr Joanna Jatkowska

Wstęp

Umiejętność mówienia, komunikowania się językowego to jedna z największych zdobyczy ewolucyjnych człowieka zarówno w sensie filogenetycznym jak i ontogenetycznym. Język i mowa, ułatwiają ludziom zdobywanie wiedzy, poznawanie świata oraz komunikowanie się między sobą. Szczególnie ważnym w życiu człowieka, z punktu widzenia rozwoju języka i mowy, jest czas od narodzin (a w zasadzie już cały okres prenatalny) aż do 7 roku życia. Jest to tzw. etap krytyczny dla rozwoju mowy. W tym czasie mogą uwidocznić się różnego rodzaju trudności w opanowaniu mowy i języka - zaburzenia mowy. Z publikacji na ten temat wynika, że w Polsce wśród dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym od wielu lat obserwuje się wysoki wskaźnik zaburzeń mowy. Jest to więc czas, w którym opieka logopedyczna powinna być szczególnie dostępna, ponieważ dzięki podjęciu odpowiednio wcześnie określonych działań terapeutycznych można zapobiegać pojawieniu się wielu kłopotów z mową lub je niwelować i zmniejszać ich skutki. Tymczasem z wypowiedzi wielu rodziców a także pedagogów i logopedów wyłania się nie zawsze korzystny obraz opieki logopedycznej w przedszkolach i szkołach. Rozpoznane w szerszej skali problemy związane z opieką logopedyczną w Polsce, a także własne doświadczenia pedagogiczne w placówkach oświatowych na terenie powiatu ciechanowskiego, stały się dla autorki niniejszej rozprawy inspiracją do zbadania tego zagadnienia. Warto nadmienić, że badania dotyczące prezentowanej tematyki nie były realizowane, jak dotąd, w powiecie ciechanowskim.

Przedmiot, cel badań i problem badawczy

Przedmiotem badań w niniejszej pracy doktorskiej jest opieka logopedyczna w przedszkolach i szkołach podstawowych na tle potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym. Zagadnienia ujęte zostały w postaci celów teoretyczno-poznawczych i praktyczno-wdrożeniowych. Głównym celem pracy jest poznanie obecnego stanu, opis i analiza opieki logopedycznej w placówkach edukacyjnych powiatu ciechanowskiego na tle potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym.

Cel główny został doprecyzowany przez określenie celów szczegółowych. Do celów szczegółowych teoretyczno-poznawczych należą: ustalenie potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym w wybranych placówkach edukacyjnych w powiecie ciechanowskim w zakresie opieki logopedycznej, poznanie i opis opieki logopedycznej w przedszkolach i młodszych klasach szkół podstawowych w powiecie ciechanowskim, analiza istniejącej opieki logopedycznej w przedszkolach i szkołach pod względem zaspokajania potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym w powiecie ciechanowskim. Z kolei cel szczegółowy praktyczno-wdrożeniowy to: sformułowanie wniosków i postulatów dotyczących opieki logopedycznej dla organów prowadzących placówki edukacyjne w powiecie ciechanowskim. Aby zrealizować zamierzone cele, sformułowane zostały problemy badawcze w postaci pytania głównego (ogólnego) i pytań szczegółowych. Główny problem badawczy jest następujący: jaki jest stan opieki logopedycznej w przedszkolach i szkołach podstawowych na tle potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym w powiecie ciechanowskim?

Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz badana próba

W prezentowanej dysertacji po pierwsze zastosowano metodę krytycznej analizy literatury i technikę analizy treści. Wykorzystane narzędzia to m.in. notatki, streszczenia, wypisy. Kolejna to metoda sondażu diagnostycznego, w tym zastosowana została technika ankiety oraz test logopedyczny. Narzędzie badawcze w tym przypadku stanowiły dwa autorskie kwestionariusze ankiet. Jeden kwestionariusz przeznaczony był dla dyrektorów przedszkoli i szkół podstawowych z powiatu ciechanowskiego, a drugi dla pracujących w tych placówkach logopedów. Pytania dotyczyły opieki logopedycznej prowadzonej dla dzieci w wieku przedszkolnym (4-, 5-, 6-latków) i młodszym wieku szkolnym (z klas 1, 2, 3) w danej placówce. W przypadku badania logopedycznego dzieci zastosowany został wystandardyzowany test diagnostyczny - Karta Oceny Logopedycznej Dziecka (KOLD) Joanny Grubej. Z logopedycznego punktu widzenia ocenia on najważniejsze obszary w rozwoju mowy: Rozumienie mowy, Nadawanie mowy, Reakcje słuchowe, Narządy mowy, Artykulację, sprawność narządów artykulacyjnych, Umiejętności pragmatyczno-społeczne. Zastosowano także: metodę obserwacji, a techniką była niestandardyzowana obserwacja bezpośrednia, narzędziem notatki i opisy oraz metody statystyczne, w tym elementy technik statystycznych.

Badaniami objęto dzieci, dyrektorów oraz logopedów z masowych przedszkoli i szkół podstawowych z terenu powiatu ciechanowskiego. Pierwszą próbę w badaniach stanowiło wybranych losowo 180 dzieci z masowych przedszkoli i szkół podstawowych - 30 dzieci czteroletnich, 30 dzieci pięcioletnich, 30 sześciolatków, 30 uczniów z klas 1, 30 uczniów z klas

2 oraz 30 uczniów z klas 3. Zostały one objęte badaniem KOLD. Drugą próbę w badaniach stanowiło 17 dyrektorów masowych przedszkoli i 20 dyrektorów masowych szkół podstawowych. Trzecią próbę stanowiło 19 logopedów z masowych przedszkoli i 20 logopedów z masowych szkół podstawowych.

Wnioski

Z przeprowadzonych badań wynika, że istnieje pewnego rodzaju ogólny problem z osiągnięciem prawidłowego poziomu rozwoju mowy przez dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym z placówek edukacyjnych w powiecie ciechanowskim. Występuje zatem potrzeba objęcia dzieci opieką logopedyczną. Problemy logopedyczne występują dość powszechnie u wszystkich badanych grup dzieci i dotyczą wszystkich diagnozowanych obszarów mowy. Nie ma obszarów mowy, w których pomoc logopedy nie byłaby potrzebna. Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym wymagających opieki logopedycznej jest wysoki albo bardzo wysoki. (Dzieci wymagają opieki, ponieważ uzyskały niski poziom rozwoju przynajmniej w jednym z sześciu badanych obszarów mowy.)

Analiza przeprowadzonych badań dotyczących stanu opieki logopedycznej w masowych przedszkolach i szkołach podstawowych w powiecie ciechanowskim pozwala wysnuć następujący wniosek: w 94,12% przedszkoli i 80,00% szkół podstawowych oferowana jest dzieciom opieka logopedyczna, różna jest jednak jej jakość. Prowadzona w placówkach opieka logopedyczna w formie diagnozy, terapii i profilaktyki nie zaspokaja potrzeb dzieci pod względem tejże opieki. Część dzieci pozostaje bez wsparcia logopedycznego. Wskazane jest zatem znaczne zwiększenie liczby godzin zajęć logopedycznych, a co za tym idzie zwiększenie liczby logopedów w placówkach lub w ogóle ich zatrudnienie. Określając liczbę godzin przeznaczonych na opiekę logopedyczną w placówce należy uwzględnić, że podstawę wyliczenia powinna stanowić liczba dzieci potrzebujących opieki logopedycznej w placówce. Warto rozpowszechnić wyniki i wnioski z badań, aby opieka logopedyczna w placówkach edukacyjnych nie była traktowana marginalnie, ale była powszechna i dostępna dla wszystkich potrzebujących jej dzieci oraz aby mogła być prowadzona na odpowiednim poziomie.

Ponadto wyniki i wnioski z prowadzonych badań stanowią wkład w rozwój polskiej logopedii. Poszerzają wiedzę na temat opieki logopedycznej w placówkach edukacyjnych w powiecie ciechanowskim. Są to pierwsze badania na ten temat w tym powiecie. Władze innych powiatów powinny zainteresować się stanem opieki logopedycznej na swoim terenie i wykorzystać zaprezentowane wyniki badań oraz wnioski do podniesienia opieki na wyższy poziom w swoich placówkach, jeżeli istnieje taka potrzeba.

Summary

Agnieszka Kuskowska

Speech therapy care in Ciechanów district against the background of the needs of pre-school and younger school-age children

Doctoral dissertation prepared under the supervision of professor Ryszarda Gerlach

Assistant Supervisor Joanna Jatkowska, PhD

Introduction

The ability to speak, to communicate linguistically, is one of the greatest evolutionary achievements of humans both in the phylogenetic and ontogenetic sense. Language and speech, make it easier for humans to acquire knowledge, learn about the world and communicate with one another. It is the period beginning from birth (in fact the entire prenatal period) up to the age of seven that is particularly important in human life, from the point of view of the development of language and speech. This is the so-called critical stage for speech development. During this time, all sorts of difficulties in the mastery of speech and language speech disorders can become apparent. Publications on the subject show that there has been a high rate of speech disorders among pre-school and early school-age children in Poland for many years. This is therefore a time when speech therapy should be particularly accessible, because many speech problems can be prevented or alleviated and their effects reduced by taking specific therapeutic action at an early stage. However, many parents as well as educators and speech therapists have painted a less than favourable picture of speech therapy in kindergartens and schools. Recognised on a wider scale, the problems associated with of speech therapy care in Poland, as well as her own pedagogical experience in educational institutions in Ciechanów district, inspired the author of this dissertation to investigate this issue. It is worth mentioning that research on the presented topic has not been carried out, so far, in Ciechanów district.

Subject, objective and research problem

The subject of research in this dissertation is speech therapy care in kindergartens and primary schools against the background of the needs of children at pre-school and younger school age and younger school age children. The issues are framed in the form of theoretical-cognitive and practical-implementation objectives. The main aim of the study is to find out the current status, description and analysis of speech therapy care in educational institutions in Ciechanów district against the background of the needs of children at pre-school and younger school ages. The main objective was made more precise by defining specific objectives. The specific theoretical and cognitive objectives include: determining the needs of children at pre-

school and younger school age in selected educational establishments in Ciechanów district in terms of speech therapy care, learning about and describing speech therapy care in kindergartens and younger grades of primary schools in Ciechanów district, analysing existing speech therapy care in kindergartens and schools in terms of meeting the needs of pre-school and younger school-age children in Ciechanów district. On the other hand, the specific practical-implementation objective is: formulation of conclusions and postulates concerning speech therapy care for the authorities running educational institutions in Ciechanów district. In order to achieve the intended objectives, research problems were formulated in the form of a main (general) question and specific questions. The main research problem is as follows: what is the state of speech therapy care in kindergartens and primary schools against the background of the needs of pre-school and younger school-age children in Ciechanów district?

Methods, techniques and research tools as well as the study sample

In the presented dissertation, firstly, the method of critical literature analysis and the technique of content analysis were applied. The tools used included notes, summaries and excerpts. The next is the diagnostic survey method, in which a questionnaire technique and a speech therapy test were used. The research tool in this case consisted of two original survey questionnaires. One questionnaire was intended for headteachers of kindergartens and primary schools in Ciechanów district, and the other for speech therapists working in these institutions. The questions concerned the speech therapy care provided to pre-school children (4-, 5-, 6-year-olds) and younger school-age children (from years/classes 1, 2, 3) in a given institution. A standardised diagnostic test, the Child's Logopaedic Assessment Card (CLAD) by Joanna Gruba, was used for the speech therapy examination of children.

From a speech therapy point of view, it assesses the most important areas in speech development: Speech Comprehension, Speech Broadcasting, Auditory Reactions, Speech Organs, Articulation, Efficiency of Articulatory Organs, Pragmatic-Social Skills. The observation method was used and the technique there was non-standardised direct observation. The tool was also a set of notes and descriptions, and statistical methods, including elements of statistical techniques.

The study included children, headteachers and speech therapists from kindergartens and primary schools in Ciechanów district. The first sample in the study consisted of a randomly selected 180 children from kindergartens and primary schools - 30 four-year-old children, 30 five-year-old children, 30 six-year-old children, 30 pupils attending class 1, 30 pupils attending class 2 and 30 pupils attending class 3. They were included in the CLAD survey. The second sample in the study consisted of 17 headteachers of kindergartens and 20 headteachers of

primary schools. The third sample consisted of 19 speech therapists from kindergartens and 20 speech therapists from primary schools. All the above were public institutions open to everybody.

Conclusions

The study shows that there is a kind of general problem with the achievement of a normal level of speech development by pre-school and younger school-age children from educational institutions in Ciechanów district. There is therefore a need for children to receive speech therapy care. Speech-education problems are quite common in all groups of children surveyed and affect all diagnosed speech areas. There are no speech areas in which the help of a speech therapist would not be needed. The percentage of pre-school and younger school-age children requiring speech therapy care is either high or very high. (Children require care because they have achieved a low level of development in at least one of the six speech areas surveyed).

Analysis of the studies carried out on the status of speech therapy care in kindergartens and primary schools in Ciechanów district allows the following conclusion to be drawn: in 94.12% of kindergartens and 80.00% of primary schools speech therapy care is offered to children, but its quality varies. The conducted speech therapy in the form of diagnosis, therapy and prevention does not meet children's needs in terms of speech therapy. Some children are left without speech therapy support. It is therefore advisable to significantly increase the number of speech therapy hours and thus to increase the number of speech therapists in the centres or to employ them at all. When determining the number of hours allocated to speech therapy care in an establishment, it should be taken into account that the basis for the calculation should be the number of children who need speech therapy in the establishment. It is worth disseminating the results and conclusions of the research so that speech therapy in educational establishments is not treated as a marginal issue but is universal and available to all children who need it and can be provided at an appropriate level.

Furthermore, the results and conclusions of the research make a contribution to the development of Polish speech therapy. They broaden knowledge about speech therapy care in educational institutions in Ciechanów district. This is the first research on the subject in this district. The authorities of other districts should take an interest in the state of speech therapy care in their area and use the presented research results and conclusions to raise the level of care in their institutions, if necessary.